

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานคือ อาหาร น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ซึ่งปัจจัยในการดำรงชีวิตดังกล่าวนี้ได้มาหรือมีแหล่งที่มาจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันมนุษย์ได้เพิ่มการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการเพิ่มประชากรและความเพียรพยายามในการยกมาตรฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลงและส่งผลทำให้เกิดมลพิษในลักษณะต่างๆกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างรวดเร็วเกินไป ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมไม่สามารถปรับตัวได้ทันจนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งปัญหานี้ นอกจากจะทำให้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์มีไม่เพียงพอและขาดคุณภาพแล้วยังกระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยตรง (มีชัย, 2535 : 92)

จากเอกสารรายงานการประชุมวิชาการที่ประชุมประชาชนสภาอาจารย์ สภามหาวิทยาลัยทั่วประเทศ(2538:39) สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำรงชีวิตทุกคนในสังคมมนุษย์ไม่สามารถแยกตัวเองจากสิ่งแวดล้อมได้ จากบทเรียนที่ผ่านมาในอดีตมนุษย์ดำรงตนเป็นทั้งผู้ใช้และผู้ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของประเทศและในท้องถิ่นของตนเอง มนุษย์ได้ค้นหาหนทางในการทรัพยากรธรรมชาติมาใช้จนเกินกำลังการผลิตทดแทนของธรรมชาติ อีกทั้งปล่อยเศษเหลือทิ้งออกจากชุมชนจนเกินขีดความสามารถที่จะสร้างความสมดุลได้ด้วยกระบวนการตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของทุกคนในสังคมไม่สามารถแยกตัวเองจากสิ่งแวดล้อมได้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยศาสตร์ต่างๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ กฎหมายและเศรษฐศาสตร์ (วิวัฒนา, 2536 : 1)

แนวคิดใหม่ในเรื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่เพียงแต่การสงวนทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ได้รับความสนใจไปถึงคุณภาพชีวิตของประชากร เพราะประชากรต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตและเป็นปัจจัยของเศรษฐกิจและสังคมในระบบการปกครองทุกระบบ ซึ่งปัจจุบันชาวโลกมีความตระหนักในเรื่องความสำคัญของสิ่งแวดล้อมต่อชีวิตมนุษย์มากยิ่งขึ้น (วินัยและบานชื่น, 2537 : 8)

จากเอกสารประกอบการสัมมนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยครั้งที่ 5 (2537 : 164) ปัญหาสิ่งแวดล้อมของเราอยู่ในภาวะวิกฤตการณ์ให้การศึกษาแก่คนจึงต้องมั่นใจให้ได้ว่าเราได้พัฒนาคนพร้อมๆกันไปทั้งความรู้ ความคิด ความรู้สึกและการปฏิบัติ ความรู้สึกที่พัฒนาเป็นลักษณะนิสัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการรู้รักษาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางด้านความรู้สึกได้แก่ การพัฒนาทางด้านทัศนคติ ค่านิยม ความตระหนัก ความซาบซึ้ง อุทิศตนและปรัชญา เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ตั้งอยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมือง อำเภอแม่ริม อำเภอหางดง และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่รวมทั้งหมด 262.5 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 164,062.5 ไร่ มีระดับความสูงต่ำสุด 350 เมตร จุดที่สูงที่สุดคือยอดดอยปุย 1,685 เมตร (จากระดับน้ำทะเล) กลุ่มน้ำที่สำคัญได้แก่ ห้วยช่างเคี่ยน ห้วยแก้ว อยู่ทางทิศตะวันออก กลุ่มน้ำแม่โทรและแม่ปานอยู่ทางทิศใต้ กลุ่มน้ำแม่ปอนและกลุ่มน้ำแม่สาวอยู่ทางทิศเหนือส่วนทางทิศตะวันตกจะเป็นภูเขาสลับซับซ้อนและในเขตอำเภอแม่แตงจะมี 2 กลุ่มน้ำได้แก่ กลุ่มน้ำแม่ฮวดและกลุ่มน้ำแม่แถบ ลักษณะภูมิอากาศของอุทยานดอยสุเทพ-ปุยบริเวณที่สูง อากาศค่อนข้างเย็นอุณหภูมิเฉลี่ย 23.9 องศาเซลเซียสพื้นที่ประกอบพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ทั้งป่าดิบเขา ป่าดิบชื้น ป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณมีสภาพทางระบบนิเวศน์วิทยาที่มีความซับซ้อน (Complexity) และมีความมั่นคงเชิงนิเวศน์วิทยา (Ecological Stability)สูง (รุ่งอรุณ, 2539 : 2)

อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยจัดเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารแหล่งหนึ่งที่มีความสำคัญของประเทศ การเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเพื่อทำกิจกรรมต่างๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรม ทางด้านการเกษตรได้มีการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้กันอย่างแพร่หลายและก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมามากมายเช่นการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์อย่างกว้างขวาง ทำให้ความสมดุลของสิ่งมีชีวิตเสียไปทำลายศัตรูเช่นตัวห้ำ ตัวเบียนชนิดต่างๆซึ่งเป็นตัวช่วยควบคุมจำนวนแมลงศัตรูธรรมชาติอีกทั้งยังทำให้การระบาดของโรค แมลงระบาดเพิ่มมากขึ้น การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเป็นระยะเวลาอันยาวนานอาจทำให้โรคและแมลงสร้างภูมิต้านทานหรือดื้อยาทำให้ต้องใช้จำนวนมากขึ้นหรือต้องเปลี่ยนชนิดใหม่ การใช้ปุ๋ยเคมีทำให้ดินเสื่อมสภาพเร็ว ปริมาณอินทรีย์วัตถุต่างๆและสิ่งมีชีวิตในดินลดลง ดินมีสภาพเป็นกรด-ด่างเพิ่มขึ้น เนื้อดินแน่นทึบทำให้โครงสร้างของดินเสีย และการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การไถพรวนบ่อยๆครั้งนอกจากจะทำให้อากาศในดินน้อยลง แล้วยังทำให้เกิดการอัดแน่นของดินมากขึ้นจากการที่รถแทรกเตอร์เคลื่อนไปบนผิวดินส่งผล ต่อการระบายน้ำ การระบายอากาศของดินเสียไป ในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆยังนำเทคโนโลยีการเกษตรมาใช้กันอย่างมากมายและมีแนวโน้มที่จะนำมาจะมากขึ้น ด้วยเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความตระหนักของเจ้าหน้าที่การเกษตรต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานดอยสุเทพ-ปุยจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้เผยแพร่ให้แก่หน่วยงานต่างๆในเขตอุทยานฯและหาหนทางแก้ไขกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความตระหนักของเจ้าหน้าที่การเกษตรในหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง สถานภาพส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่การเกษตรของหน่วยงานต่างๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยกับความตระหนักเกี่ยวกับสภาพความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมทางด้านดิน ด้านน้ำ ด้านป่าไม้
3. เพื่อหาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปพิจารณาในการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ข้อมูลที่ได้ใช้เป็นแนวทางปรับปรุงขบวนการผลิตและกิจกรรมต่างๆ ให้เจ้าหน้าที่การเกษตรของหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานด้านการเกษตรในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและดำเนินกิจกรรมการเกษตรอย่างเหมาะสม มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

สมมุติฐานของการวิจัย

ลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่การเกษตรมีความสัมพันธ์กับความตระหนักของเจ้าหน้าที่การเกษตรต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความตระหนักของเจ้าหน้าที่การเกษตรต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย โดยมุ่งศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร ได้แก่ การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ด้านปุ๋ยเคมี และด้านเครื่องจักรกลการเกษตร ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขึ้นกับ ดิน น้ำ ป่าไม้

ตัวแปรที่นำมาศึกษามีดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่การเกษตรประกอบด้วย

- 1.1. เพศ
- 1.2. อายุ
- 1.3. ภูมิลำเนา
- 1.4. สถานภาพการสมรส
- 1.5. ระดับการศึกษา
- 1.6. รายได้
- 1.7. การรับข่าวสาร
- 1.8. ประสบการณ์การฝึกอบรม/สัมมนาดูงาน/ดูงาน
- 1.9. ประสบการณ์การทำงาน
- 1.10. ความชำนาญพิเศษเกี่ยวกับการเกษตร
- 1.11. ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ความตระหนักของเจ้าหน้าที่การเกษตรต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามดังนี้

แผนภูมิที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

Independent Variables

1. เพศ
2. อายุ
3. ภูมิลำเนา
4. สถานภาพการสมรส
5. ระดับการศึกษา
6. ประสบการณ์การทำงาน
7. รายได้
8. ความชำนาญพิเศษเกี่ยวกับการเกษตร
9. ประสบการณ์การฝึกอบรม/สัมมนา/ดูงาน
10. การรับข่าวสาร
11. ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีการเกษตร

ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

ความตระหนักของเจ้าหน้าที่การเกษตรต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีการเกษตรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

นิยามศัพท์

ปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี และเครื่องจักรกลการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อ ดิน น้ำ ป่าไม้
 เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่การเกษตรที่ปฏิบัติงานทางด้านการเกษตรและป่าไม้
 ลักษณะภูมิหลัง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าหน้าที่การเกษตรซึ่งจะทำการศึกษา
 ในด้านต่างๆตามรายละเอียดดังนี้

1. เพศ
2. อายุ หมายถึง อายุของเจ้าหน้าที่การเกษตรผู้ให้ข้อมูล
3. ภูมิลำเนา หมายถึง ถิ่นกำเนิดของเจ้าหน้าที่การเกษตร แบ่งออกเป็นในจังหวัด
 เชียงใหม่และต่างจังหวัด
4. สถานภาพการสมรส หมายถึง สถานภาพการเป็นโสด สมรส หย่าร้าง
5. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเจ้าหน้าที่การเกษตรหรือ
 ตั้งแต่ ปวช. ปวส. ปริญญาตรี ปริญญาโท และอื่นๆ
6. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการทำงานเกี่ยวกับตำแหน่งงาน
 ทางด้านการเกษตรมีระยะเวลาเท่าใด (ปี/เดือน)
7. รายได้ของเจ้าหน้าที่การเกษตร หมายถึง เงินเดือนของเจ้าหน้าที่การเกษตร
8. ความชำนาญพิเศษ หมายถึง ความชำนาญพิเศษในด้านการเกษตรแบ่งออกเป็น
 ด้านการเกษตรและด้านป่าไม้ ด้านเศรษฐศาสตร์เกษตรและวิทยาศาสตร์
9. ประสบการณ์การฝึกอบรม/สัมมนา/ดูงาน หมายถึง ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่
 การเกษตรเคยผ่านการฝึกอบรม/สัมมนา/ดูงานเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร
10. การรับรู้ข่าวสาร หมายถึง ในรอบ 3 เดือนเจ้าหน้าที่การเกษตรได้รับรู้หรือติดตามข่าว
 สารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจากสื่อหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆหรือไม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์
 หนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆและแผ่นพับ
11. ความรู้ หมายถึง ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่การเกษตรที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีทางการ
 เกษตรด้านสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ด้านปุ๋ยเคมี ด้านเครื่องจักรกลการเกษตร

ความตระหนักของเจ้าหน้าที่การเกษตรต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความตื่นตัว ที่จะรับ
 รู้หรือความนึกคิด หรือเกิดจากความรู้ที่รับผิดชอบต่อปรากฏการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในทางที่
 ดีที่อาจเกิดขึ้นซึ่งกระทบกระเทือนต่อสิ่งแวดล้อม